

Scenariusz lekcji – 10 płyt niemieckiego jazzu**Czas trwania:** W zależności od szczegółowości omówienia – 45 lub 90 minut.**Cel:** Przybliżenie uczestnikom zajęć niemieckiego jazzu.

Uwagi wstępne: Płyty przedstawione w niniejszej prezentacji mają na celu przedstawienie szerokiego spektrum niemieckiego jazzu – dlatego też zdecydowano się na podział na dwie zasadnicze grupy: jazz z NRF i jazz z NRD. Lista ta z pewnością wyglądałaby nieco inaczej, gdyby chcieć z owego podziału zrezygnować, jednak wydaje się, że pokazanie albumów z dwóch stron żelaznej kurtyny ma dodatkowy walor: obok samej muzyki można pokazać rzeczywistość z dwóch politycznych perspektyw. Wbrew pozorom – poziom i charakter obu scen pokazuje wyraźnie: jazz funkcjonował poza granicami, poza państwami, poza polityką. Łączył – nawet podzielone państwo niemieckie. A zatem – nie są to najlepsze płyty niemieckie w historii jazzu, ale z pewnością odzwierciedlają bardzo dobrze najważniejsze momenty w historii jazzu w obydwu państwach niemieckich.

Prowadzenie: Ponieważ są to zajęcia oparte na muzyce – muzyka jest najważniejsza. Części z płyt można posłuchać dzięki ogólnodostępnym serwisom muzycznym.

Jutta Hipp, *At Hickory House* (Blue Note, 1955)

Warto zacząć od prezentacji początku pierwszej części pierwszego albumu. Można poprowadzić dyskusję pytając o atmosferę miejsca, czy się podoba, czy ktoś chciałby tam się znaleźć. Można utwór włączyć przed odsłonięciem slajdu – tak by uczestnicy zajęć mogli zgadnąć, kto gra, gdzie, kiedy.

Uwypuklić: a) kobieta grająca jazz nowoczesny (w tamtym czasie grali go głównie mężczyźni), b) Niemka robiąca karierę w USA, c) nagranie dla Blue Note – legendarnej wytwórni jazzowej, bodaj najstojniejszej w historii d) porzucenie muzykowania na rzecz innej pasji

Albert Mangelsdorff "One Tension" (CBS 1963)

Również warto zacząć od fragmentu płyty: ile gra instrumentów? Który z muzyków może być liderem? Puzonista w jazzie nowoczesnym – to nie takie oczywiste i częste.

Puzon – nie tak szybki i efektowny jak saksofon czy trąbka, w rękach Mangelsdorffa brzmi jak najbardziej wirtuozerski instrument. Warto również podkreślić kolorystykę utworów (kolorystyka – współbrzmienia instrumentów: kombinacji jest wiele, wysokie lub niskie rejestry instrumentów, szybkie lub wolne przebiegi, długie lub krótkie wartości, granie z tłumikiem lub bez, granie dwóch lub trzech instrumentów na raz, z towarzyszeniem sekcji lub bez, podobne wartości – lub zupełnie inne - wszystko to ma wpływ na brzmienie zespołu.

Podkreślić: Albert Mangelsdorff jako wybitny puzonista, lider i kompozytor.

Dyskusja: *Tension* to napięcie: o jakie napięcie może chodzić? (Konieczność wysłuchania choćby fragmentów kilku utworów, lub jednego w całości.)

Peter Brötzmann Octett „Machine Gun” (FMP 1972)

Szczególnie warto przedstawić w pierw tytułową kompozycję, nie w całości – ale kilkadziesiąt pierwszych sekund: co to może być? Z czym się kojarzy? Z jaką maszyną? Jeśli uczestnicy zajęć nie wpadną na „karabin maszynowy” – można podpowiedzieć i wspólnie odnaleźć podobieństwa dźwiękowe. Dopiero potem powiedzieć, że ta kompozycja rzeczywiście się tak nazywa.

Podkreślić: Buntowniczy charakter free jazzu, buntowniczy charakter roku 1968, koncepcja muzyki jako broni (można się posłużyć przykładami z muzyki rockowej, gdzie hippisi również za pomocą muzyki chcieli zmienić świat: Jefferson Airplane, Grateful Dead), szczególny charakter europejskiego free jazzu – jazz jako sztuka, oderwanie się od amerykańskich korzeni. Niemiecki free jazz zawiera dodatkowy kontekst, wpisanie w lewicowy ruch kontrkulturowy pragnący odmiany społeczno-kulturowej w NRF.

United Jazz + Rock Ensemble *Live Im Schützenhaus* (Mood Records 1977)

I w tym przypadku warto zacząć od muzyki: to płyta koncertowa, więc również można dyskutować o charakterze muzyki, nastroju występu, żywiołowości grania na żywo. Po muzycznym wstępie – informacje ze slajdów.

Podkreślić: Połączenie jazzu i rocka; uznane gwiazdy z jednej i drugiej strony muzycznego świata – jazz i rock, razem.

Peter Herbolzheimer RC&B *Bandfire* (Panda 1981)

Najłatwiejsza dla młodych odbiorców muzyka z dotychczasowych prezentowanych. To można podkreślić – że jazz może być tak prosty w odbiorze jak pop, a jednocześnie – nie traci nic ze swojej specyfiki (brzmienie, improwizacje, rytmika).

Dyskusja: Na zakończenie „strony A” (NRF) można pokusić się o pytanie, która z dotychczas prezentowanych płyt podobała się najbardziej i dlaczego?

Kurt Henkels und sein Orchester *Die Goldene Aera Deutscher Tanzorchester* (EMI 1948-1954)

Cofamy czas opowiadania – z NRF lat 80. do NRD tuż po wojnie.

Podkreślić: A) Swing i jazz tradycyjny grany przez Henkelsa – w tamtym czasie szalenie popularny w całej Europie (dlaczego? Taneczny, melodyjny, przebojowy, czytelny, wprawiający w dobry nastrój, często – z atrakcyjnym, chwytliwym tekstem). Eksperymenty jazzu nowoczesnego jeszcze nie dotarły do Europy. B) Mimo tworzenia nowego kraju (NRD), jazz funkcjonował na wysokim poziomie.

Pytania: (do muzyki) Jaki charakter? Jaki nastrój? Jak brzmi?

Różni artyści *Modern Jazz From Eastern Germany. Amiga 1957-69* (Jazzanova 1998)

Jazz nowoczesny z NRD: różne zespoły, a więc najlepiej byłoby w tym miejscu skupić się na słuchaniu kilku przykładów. Można przy okazji postawić pytania o różnice między jazzem tradycyjnym, a nowoczesnym, co się bardziej podoba, co mniej, dlaczego?

Zentralquartett/Synopsis, "Auf der Elbe schwimmt ein rosa Krokodil" (FMP 1974)

W przypadku tej płyty warto zacząć od okładki, od wytłumaczenia symboliki – opisanej w slajdzie – krokodyla pływającego po łąbie.

Muzyka – to dość trudny free jazz, nie tak obrazowy i efektowny jak *Machine gun* Brotzmana; niemniej jednak można zaprezentować fragment i skupić się na relacjach między instrumentami – jak ze sobą współgrają, współreagują na siebie, oddziałują. To jeden z trudniejszych fragmentów muzycznych w tej prezentacji – śmiało można na niego poświęcić mniej czasu niż na inne.

Friedhelm Schönfeld *Friedhelm Schönfeld*, (Amiga 1978)

Płyta Schönfelda zachęca do odkrywania jej jak opowieści – narracja rozwija się w sposób, który skłania do „dopowiadania historii” (w przypadku uczestników zajęć jest to sposób na „podparcie” obrazem trudnej muzyki – która w efekcie nie musi okazać się tak bardzo nieprzystępna). I na tym wspólnym szukaniu obrazów warto się skupić – obok przedstawienia podstawowych informacji ze slajdu.

Heinz Sauer, Joachim Kühn, Michael Wollny *If (Blue) Then (Blue)* (ACT 2010)

Podkreślić: Trzy generacje muzyków – z NRD, NRF oraz ze zjednoczonych Niemiec; nietypowy układ: gra zawsze dwóch muzyków (powszechny duet fortepian i saksofon), ale wszyscy trzej tworzą muzykę, przebywali w studio, wzajemnie się inspirowali (nawet jeśli jeden pianista nie grał, swoją obecnością wpływał na grających).

Słuchanie: a) można porównać oryginalne utwory Davisa czy Ellingtona z wersjami proponowanymi przez Sauera/Kühna i Wollny’ego – dyskutując o podobieństwach i różnicach (barwa, rytmika, melodia, instrumentacja); b) można posłuchać utworów, w których gra Kühn i Wollny – i podobnie jak w poprzednim punkcie, dyskutować o podobieństwach i różnicach w ich stylu gry.

